

Jarosław Barański

Nowa utopia ciała

[résumé]

Jeśli przyjąć za Ruth Levitas, iż utopia jest „wysłowieniem niedostatku”, to w odniesieniu do ciała w społeczeństwie ponowoczesnym tym niedostatkiem jest takie panowanie nad ciałem, które zapewnić powinno długowieczność, młodość, atrakcyjność seksualną, zdrowie w sensie również biomedycznym. Utopia ciała, która postuluje możliwość sprawowania pełnej kontroli nad ciałem, nie jest więc ani czymś nierzeczywistym, jeśli jest momentem praktyki społecznej, ani czymś iluzorycznym, jeśli poszerza przestrzeń kontroli nad ciałem. Utopijny projekt ciała staje się bowiem społecznym projektem utopii. Jego utopijność tkwi wyłącznie w nieuzasadnionej ekstrapolacji efektywności narzędzi zapewniających kontrolę nad ciałem oraz w tym, iż ich stosowanie będzie wolne od stosunków klasowych.

Można wyodrębnić dwie dominujące praktyki społeczne, które budują narzędzia kontroli ciała: *healthystyczna* troska o ciało oraz biomedyczna władza nad nim. Oba są nośnikami stosunków społecznych danego społeczeństwa. W późnym kapitalizmie liberalizm wymusza wolność, także w sensie decydowania o własnym ciele, tym bardziej, że ciało, gdyby pójść tropem Anthony’ego Giddensa, staje się miejscem interakcji społecznej – projekt tożsamości jest projektem ciała. *Healthystyczna* troska o ciało jest projektem kontroli, który realizuje się w praktyce, ukierunkowanej na zapewnienie zdrowia, długowieczności itd. poprzez dbałość o wygląd i manipulację samopoczuciem. Biomedycyna ma realizować te same wartości: konsekwencją jej władzy jest projekt cyborga – istoty hybrydalnej, która stać się powinna ciałem w pełni funkcjonalnym fizjologicznie.

„utopia jest wypowiedzeniem tego, czego nie ma, wysłowieniem niedostatku, w jakimkolwiek społeczeństwie i jakiegokolwiek kulturze”

Ruth Levitas, *For Utopia: The (Limits of the) Utopian Function in Late Capitalist Society*, w: B. Goodwin (red.), *Philosophy of Utopia*, London 2001.